Lá an Eidhneáin i Seomra an Choiste[1]

Rácáil Sean-*Jack* na cnámhóga la chéile la giota cairtchláir agus spréigh go cáiréiseach aran gcruinneagán guail a bhaí ag dul i leith na báine. Ag clúdach an chruinneagáin ar éigean la screamh cnámhóg dó, slog an dorchadas é acht, ag cromadh dho shéideadh na tine arís eile dhó, dreap a scáil an mballa laistiar de agus táinig a aghaidh chun solais arís de réir a chéile. Ba aghaidh sheanfhir í, í cnámhach ribeach amach is amach. Caochadar an dá shúil thais ghorm aran dtine agus thit an béal tais ar leathadh anois is arís, agus chogain go meicniúil nuair a dhún sé uair nó dhó. Nuair a lasadar na cnámhóga, leag sé an bpíosa cairtchláir i gcoinne an bhalla, gur lig osna agus dúirt:

"Tá sé níos fearr anois, *Mr O'Connor*."[2]

Mr O'Connor, stócach liath, ar chuireadar an iomad balscóidí agus goiríní a dhreach ó dhealramh, baí tar éis rolladh toitín acht scaoil a ealaíon go smaointeach nuair a cuireadh araoid air. Ansin tosaigh a rolladh arís go smaointeach agus tar éis nóiméad machnaimh, togair fliuchadh an pháipéir.

"An ndúirt *Mr Tierney*[3] cathain a fhillfidh?" a fhiafraigh de ghlór phiachánach cuaiche.

"Ní dúirt."

Cuir Mr O'Conner an dtoitín ina bhéal agus chuaigh i mbun púitseála ina phócaibh. Tharraing paca cártaí seanga cairtchláir amach.

"Gheobhad lasán duit,", a dúirt an seanfhear.

"Ná bac, déanfaidh sé seo cúis," a dúirt Mr O'Connor.

Tóg ceann dena cártaibh gur léigh:

> Toghcháin Bhardasach
>
> *ROYAL EXCHANGE WARD*[4]
>
> Mr Richard J. Tierney, *P.L.G.*,[5] iarrann do vóta go humhal urramach sa toghchán seo chugainn sa Royal Exchange Ward.

Is amhlaidh gur fostaíodh Mr O'Connor la gníomhaire An Tighearnaigh chun dhéanamh stocaireachta ar thaobh amháin den bharda acht, ó bhaí an aimsir salach agus ó ligidís a bhuataisí uisce isteach, do chaith sé an chuid is mó den ló ina shuí cois tine i Seomra an Choiste i gcuideachta Jack, an sean-airíoch. Bádar ina suí ansin ó chrónaigh an lá gearr. An séú lá de Mhí Dheireadh Fómhair a bhaí ann agus baí sé fuar agus gruama lasmuigh.

Bain Mr O'Connor stiall den chárta go ndearna lasán de agus dhearg a thoitín leis. Ag deargadh a thoitín dó, shoilsigh an lasán an n-eidhneán ndorcha snasta ar liopa a chóta. Breathnaigh an seanfhear go dícheallach air agus ansin pioc suas an bpíosa cairtchláir arís gur séid fon tine arís fad a chaith a chomrádaí gal.

"Á, go deimhin," a dúirt agus é ag séideadh lasan gcairtchlár, "ní léir conas tógáil páistí. Anois, cé a cheapadh go mbeadh críoch mar sin air! Cuireas chun na *Christian Brothers*[6] é agus deineas mo dhícheall ina thaobh, agus féach é ag imeacht la drabhlás. Triallas déanamh duine ionraic modhúil ar dhóigh éigean de.

Leag sé an gcairtchlár go tuirseach.

“Murach gur seanfhear anois mé d’athróinn a phort do. Ghabhfainn den bhata ara dhroim agus leadróinn é a fhad a bheth seasamh ionaim – faoi mar a dheineas go hiomaí roimhe seo. An mháthair, an bhfuil ‘fhios agat, déanann peataireacht air la seo agus la siúd...”

“Is é sin a mhilleas páistí,” a dúirt Mr O’Connor

“Milleann, cinnte,” a dúirt an seanfhear. “Agus is beag buíochas orm aige, acht sotal. Téann chun cinn orm nuair a fheiceas go bhfuil braon ólta agam. Céard atá ag tuidheacht aran saol nuair a labhraíd mic lana n-athair mar sin?

“Cén aois é?”, a fhiafraigh Mr O’Connor.

“Naoi mbliana déag,” ar an seanfhear.

“Cad chuige nach gcuirir i gceann ruda éigin é?”

“Go deimhin, nach bhfuilim sáite asan phótaire spreasánta i dtólamh ó fhág sé an scoil? “Ní choinneod dodo chothú,” a deirim. “Chaithfir fháil posta dhuit féin.” Acht, Muise, is measa é nuair a fhaigheas sé post; ólann gach a thuilleas.

Croith Mr O’Connor a cheann do chásamh leis, agus stán an seanfhear aran tine gan focal eile as. Oscail duine éigean an ndoras agus glaoigh:

“Halló! An cruinniú Máisiún é seo?”[7]

“Cé atá ann?” a deir an seanfhear.

“Cad chuige go bhfuilthaoi sa dorchadas?” a fhiafraigh an guth.

“An tusa atá ann, *Hynes*?”[8] a fhiafraigh Mr O’Connor.

“Is mé. Cad chuige go bhfuilthaoi sa dorchadas?” a dúirt Mr Hynes agus é ag druidim la solas na tine.

Fear óg ard agus caol la croimbéal buí-dhonn a bhaí ann. Bádar braonta báistí ar crochadh thar imeall a hata agus baí cába a sheaicéid iompaithe suas aige.

“Halló, Mat,” a dúirt sé la Mr O’Conner, “cad é mar atá ag éirí leat?”

Croith Mr O’Connor a cheann. Éirigh an seanfhear ón tine agus, tar éis ladhrála timpeall an tseomra dhó, fill le dhá choinneal do lasadh sa tini, ceann i ndiaidh a chéile, gur rug gosan dtábla iad. Táinig seomra lom chun solais agus caill an tine a luisne chroíúil. Ní rabh aon rud arna ballaibh cé is moite de chóip óráide toghcháin. I lár an tseomra baí tábla beag ara rabh carn páipéar.

Seas Mr Hynes i gcoinne an mhatail agus fiafraigh:
“Nár íoc sé go fóill sibh?”

“Níor íoc,” a dúirt Mr O’Connor. “Tá súil agam ó Dhia nach bhfágfaidh sé aran talamh tirim sinn anocht.”

Dein Mr Hynes smiota gáire.

“Ó, íocfaidh. Bí cinnte dhe,” a dúirt.

“Tá súil agam nach ndéanfaidh moill leis má tá sé dáiríre faoi,”, a dúirt Mr O’Connor.

“Céard a cheapair-se, tusa, Jack?” a dúirt Mr Hynes go magúil lasan seanfhear.

“Ní hé nach bhfuil sé aige ar aon chuma. Ní hionann is an tincéir eile,”[9] a dúirt an seanfhear, ag filleadh ara chathaoir dó.

“Cén tincéir eile?” a dúirt Mr Hynes.

“Colgan,” a dúirt an seanfhear go tarcaisneach.

“An de bhrí gur fear oibre Colgan a deirir sin? Cad í an difríocht idir bríceadóir maith ionraic agus tábhairneoir – ha? Nach bhfuil an oiread céanna cirt ag fior oibre ar bhallraíocht sa *Corporation*[10] la haon duine eile, go deimhin, nach bhfuil níos mó cirt aige uirthi ná agna Seoinínibh sin a shléachtaid d’aon duine a mbíos teideal aige.[11] Nach fíor dom, Mat?” a dúirt Mr Hynes, agus é ag díriú a chuid cainte ar Mr O’Connor.

“Sílim gur fíor duit,” ar Mr O’Connor.

> “Duine amháin díobh, is duine ionraic simplí gan lúitéis ag baint leis. Gníomhaíonn thar cheann an lucht oibre. An ceann seo a n-oibrír-se dhó, níl uaidh acht post éigean dó féin.”

“Gan dabht ní mór labhairt ar son an lucht oibre,” ar an seanfhear.

“An fear oibre,” ar Mr Hynes, “eisean a fhaigheas cuid Pháidín den mheacan i gcónaí. Acht is é obair a chuireas gach aon rud i gcrích. Níl an fear oibre ag dréim la poist mhóra mhillteacha dá mhacaibh, niannaibh, chol cheathraraibh agus eile. Ní tharraingeoidh an fear oibre clú Átha Cliath tresan láib do shodar i ndiaidh monarc Gearmánaigh.”[12]

“Conas sin?” a dúirt an seanfhear.

> “Nach bhfuil a fhios agat gur mian leo chur aitheasc fáilte roimh Edward Rex má thagann anseo an bhliain seo chugainn. Cén fáth go bhfuilimid ag lústar la rí allúrach?”

“Ní thabharfaidh ár bhfear a ghuth ar son an aithisc,”, ar Mr O’Connor. “Taobhaíonn la clár an Náisiúnachais.”

“Nach dtabharfaidh?” ar Mr Hynes. “Fan go bhfeicir. Tá aithne agam air. *An Tricky Dickey Tierney* atá i gceist?”

“Dar m’anam! B’fhéidir go bhfuil an ceart agat, Joe,” ar Mr O’Connor. “Ar aon chuma, tá súil agam nach loice orainn ó thaobh an airgid atá dlite dhúinn.”

Tost an triúr. Crom an seanfhear do chruinniú thuilleadh cnámhóg. Bain Mr Hynes a hata dhe, croith é agus fill cába a chóta, gur nocht duilleog eidhneáin air.

“Dá mba beo an fear seo,” ar sé, agus é ag síneadh a mhéire aran duilleoig, “ní beadh aon chaint ar óráid fháilte ann.”

“Is fíor sin,” ar Mr O’Connor.

“Muise, mo ghraidhin an aimsir úd!” ar an seanfhear. “Baí beocht éigean inti.”

Táinig tost aran seomra arís. Ansin fear beag bíogúil go gcluasaibh ró-dheargaibh, oscail an ndoras de phreab. Sciurd anall gosan dtine agus é ag smaoisíl agan fhuacht agus ag cuimilt a lámha lana chéile mar a bheth ag iarraidh bhaint aithinne astu.

“Diabhal airgid, a bhuachaillí,” ar sé.

“Suigh síos anseo, Mr *Henchy*,”[13] ar an seanfhear agus é ag tairiscint a chathaoireach.

“Ó, ná corraigh thú féin, Jack, ná corraigh,” ar Mr Henchy.

Croith a cheann go giorraisc ar Mr Hynes agus buail faoi sa gcathaoir a d’fhág an seanfhear.

“Ar fhreastalais ar Shráid Aungier?” a fhiafraigh de Mr O Connor.

“Freastalas,” ar Mr O Connor, gur tochail a phócaí ag lorg meabhrán dó.

> “Ar thugais cuairt ar Grimes?”
>
> “Tugas.”
>
> “Agus cad é an taobh a bhfuil sé leis?”
>
> “Ní thabharfadh a fhocal leis. Is eadh a dúirt: ‘Ní inseod d’aon duine cén chaoi a vótálfad.’ Acht measaim go mbeidh sé ceart go leor.”
>
> “Cén fáth?”
>
> “Fiafraigh dhíom cé hiad na moltóirí: agus d’insíos dó. Luas ainm an Athar Burke. Measaim go mbeidh sé ceart go leor.”

Tosaigh Mr Henchy ag smaoisíl agus ag cuimilt a lámha lana chéile de luas mire. Ansin dúirt:

> “As ucht Dé leat, Jack, agus faigh roinnt bheag guail. Ní mó ná tá cuid éigin ann fós.”

Imigh an seanfhear ón tseomra.

> “Is cath caillte é,” ar Mr Henchy, ag croitheadh a chinn dó. “Iarras aran ghiolla bheag bróg, acht is éard a dúirt: ‘Arú, anois, Mr Henchy, nuair a fheicim obair á déanamh mar is cóir, ní dhearmadfad thú, ná bíodh imní ort.’ An tincéir sprionlaithe! Muise, nach é is dúchas dó?”

“Céard a dúras leat, Mat?” ar Mr Hynes. “Tricky Dicky Tierney.”

“Ó, duine níos slime ní bhfaighfeá,” ar Mr Hynes. “Ní gan ábhar na súile beaga muice sin aige. Mallacht Dé air! Nach bhféadfadh sé íoc a bhfuil tuillte dhúinn mar a dhéanadh fear, in áit: ‘Ó, anois, Mr Henchy, caithfead labhairt la Mr Fanning... Tá a lán airgid caite agam’? An giollán bróg suarach buí! Ní bheidh ifreann lán go dté ann! Déarfainn go bhfuil sé dearmadta aige an tráth ba shiopadóir seanéadaí ar Lána Mhuire a athairín cranda.”

“Acht an fíor sin?” a fhiafraigh Mr O Connor.

“Go deimhin féin, is fíor,” ar Mr Henchy. “Nár chualais sin riamh? Agus théidís na fir isteach maidin Domhnach sula mbídís na tithe ar oscailt do cheannach veiste nó treabhsair – mar dhia! Acht bhíodh *tricky* buidéal beag dubh thuas i gcoirnéal ag athairín Tricky Dicky i gcónaí. An dtuigir? Sin sin. Is ann a fhoghlaim seisean a cheird.”

Fill an seanfhear la cúpla cloch guail agus leag anseo is ansiúd aran dtine iad.

“Nach deas an scéal sin,” ar Mr O’Connor. “Conas atá sé ag brath ar obair uainn mura gcuireann a lámh ina phóca?

“Níl neart agam air,” ar Mr Henchy. “Is dóigh liom go mbeid na báillí sa halla nuair a bhainim mo bhaile amach.”

Dein Mr Hynes gáire agus, ag brú é féin ón mhatal lana ghuaillí dhó, cuir gothaí imeachta air féin.

“Beidh sé ceart go leor nuair a thiocfaidh King Eddie,” ar sé. *Well*, a bhuachaillí, buailfead bóthair go ceann tamaill. Feicfead ar ball sibh. *’Bye, ’bye.*”

Siúl go mall ón tseomra. Ní dúradar ceachtar díobh Mr Henchy ná an seanfhear dada acht, agus an doras ag dúnadh, glaoigh Mr O’Connor, a bhaí ag stánadh go dúnárasach aran tine roimhe sin, glaoigh go tobann air”

“*’Bye*, Joe.”

Fan Mr Henchy cúpla nóiméad sular claon a cheann aran ndoras.

“Insighidh dhom,” ar sé ón taobh eile den tine, “cad a sheolas ár gcara anseo? Céard atá uaidh?”

“Muise, Joe bocht!” a deir Mr O’Connor, ag caitheamh a thoitín sa dtine dhó, “tá sé aran ghannchuid, fearacht gach aon duine eile againn.”

Dein Mr Henchy cáithíl fhada gur caith an oiread seile sa dtine gur dóbair nár múch an dtine, dho lig siosarnach fhraochta aisti.

“Déanta na fírinne”, ar sé, “is é mo bharúil gur fear ón taobh eile é. Brathadóir Colgan, dar liomsa. ‘Buail isteach chucu agus déan iarracht fáil amach cad é mar atá ag éirí leo. Ní bheid in abhras ort.’ An dtuigthi?”

“Á, is duine gnaíúil é Joe bocht,” ar Mr O’Connor.

“Ba dhuine gnaíúil cóir a athair,” a admhaigh Mr Henchy. “Sean-Larry Hynes bocht! Is iomaí soilíos a dhein do dhuine lana ré! Acht is olc liom rá nach ór naoi gcarat déag ár gcara. Go deimhin féin, tuigim duine beith gan cianóg rua, acht is é an rud nach dtuigim, súdaireacht. Nach bhféadadh iompar é féin mar a dhéanadh fear?”

“Ní chuirimse céad míle fáilte roimhe nuair a thagas,” ar an seanfhear. “Oibríodh sé dá thaobh féin i leaba tuidheachta anseo do spiaireacht.”

“N’fheadar,” ar Mr O’Connor go héiginnte agus é ag baint thobac agus dhuilleoga toitín óna phóca. “Sílim gur fear ionraic Joe Hynes. Tá sé cliste leis, i mbun peannaireachta. An gcuimhin leat an rud a scríobh...?”

“Táid cuid den lucht sléibhe agus dena Fínínibh ró-ghlic dar liomsa,” ar Mr Henchy. An bhfuil a fhios agaibh céard í mo bharúil rúnda féin ar chuid dena cleasaithibh beagaibh seo? Measaim go bhfuilid ina phóca agan Chaisleán.”

“Ní fios d’aon neach bheo,” a deir an seanfhear.

“Ó acht is fios dom go cinnte gur fíor é,” ar Mr Henchy. “Is giollaí an Chaisleáin iad... ní áirím Mr Hynes... an diabhail más é, measaim go bhfuil seisean pas beag níos fearr ná sin... Acht tá firín uasal camshúileach áirithe ann... an aithníthi an dtírghráthóir atá i gceist agam?”

Sméid Mr O’Connor a cheann.

> “Sin sliocht díreach *Major Sirr* duit más é do thoil é![14] Ó, tírghráthóir cráifeach! Sin ceann a dhíolfadh a thír ar thoistiún – dhíolfadh – agus théadh ara dhá ghlúin do ghabháil buíochais la Críost Uilechumhachtach go rabh tír la díol aige.”

Bualadh an doras.
hío
“Tar isteach!” a dúirt Mr Henchy.

Táinig fear sa ndoras a rabh cosúlacht sagairt ná aisteora boicht air. Bádar a éadaí bána fáiscthe go dlúth uma chorp giortach ag cnapaibh agus níor léir an bóna sagairt nó bóna tuata air, óir cába a chasóg eireabaill gioblaí, a rabh scáil sholas na coinnle sna cnapaibh nochta, baí sé crochta suas thara mhuineál. Baí babhlaer d’fheilt dhubh chrua á chaitheamh aige. A aghaidh, a rabhadar braonta drithlíneacha báistí greamaithe léi, baí dealramh cáise buí taise uirthi. Oscail sé a bhéal an-fhada go tobann do chur a dhíomá in iúl agus a shúile ghorma físor-lonracha ag leathnú la teann áthais agus iontais san am chéanna.

“Ó *Father Keon*!”[15] a deir Mr Henchy ag léim aníos dá chathaoir dó. “An tusa atá ann? Tar isteach!”

“Arú, *no*, ní dhéanfad!” ar an t-Athair Mhic Eoghain go grod agus é ag crapadh a liopaí mar a bheth ag labhairt la páiste.

> “Nach dtiocfair isteach go suífir síos?”

“*No, no*, ní dhéanfad!” ar Father Keon de ghuth chiúin bhog. “Ná théim sa mbealach oraibh anois! Nílim acht ar lorg Mr Fanning... ”

“Tá sé thall sa *Black Eagle*,” ar Mr Henchy. “Acht nach dtiocfá isteach do shuí síos nóiméad?”

“*No, nó*, go rabh maith agat. Ní rabh ann acht ceist bheag gnó,” ar Father Keon. “Go rabh míle maith agat.”

Cúlaigh sé ón doras gur rug Mr Henchy ar cheann dena coinnlibh agus chuaigh anonn gosan ndoras do shoilsiú a shlí síos staighre dhó.

“Ó, impím ort, ná buair thú féin leis!”

“Acht, tá an staighre an-dorcha.”

“*No*, *nó,* feicim an mbealach... Go rabh míle maith agat.”

“An bhfuilir ceart go leor anois?”

“Tá, *thanks*... *Thanks*.”

Fill Mr Henchy lasan gcoinnleoir agus cuir aran mbord é. Suí síos agan tine arís. Lean tost ar feadh scaithimh.

“Inis dom, John,” a deir Mr O’Connor agus é ag lasadh a thoitín la cárta eile.

“Eá?”

“Céard go baileach í a ghairm bheatha?”

“Cuir ceist níos éasca orm,” ar Mr Henchy.

“Tá Fanning agus é féin an-mhór lana chéile. Bíd go minic i dtigh *Kavanagh* i bhfochair a chéile. An sagart é ar chur ar bith?”

“É, creidim gurb é... Sílim gur coilíneach nó éan corr é. Níl mórán díbh sin againn, buíochas la Dia! Acht táid cúpla daoine mar sin againn... Is truán de chineál éigin é... ”

“Agus cén chaoi a shaothraíos sé a bheatha?” ar Mr O’Connor.

“Sin mistéir eile.”

“An bhfuil sé ar fostú ag tigh pobail nó ag eaglais nó cumann nó -”

“Níl,” ar Mr Henchy, “sílim go bhfuil ag taisteal ara chonlán féin...[16] go maithe Dia dhom é,” a dúirt sé mar aguisín, “Shíleas gurbh é an dhá bhuidéal déag pórtair.”

“An bhfuil geall ar bith ar dheoch amháin féin?” a fhiafraigh Mr O’Connor.

“Tá tart ormsa freisin,” a dúirt an seanfhear.

“Iarras aran ghiolla bheag bróg fo thrí,” a dúirt Mr O’Connor “cur dosaen pórtar chugainn. Iarras arís air anois díreach, acht baí sé ansin i gcabhail a léine ag cabaireacht la *Alderman Cowley* agus a thaca ligthe lasan gcuntar aige.”

“Cad chuige nár chuiris i gcuimhne dhó é?” a dúirt Mr O’Connor.

“Go deimhin, ní fhéadfainn dul anonn chuige agus é ag caint la Alderman Cowley. Fanas gur tharraingeas a shúil orm agus dúras: ‘Maidir lasan n-ábhar mbeag sin a rabhas ag caint leat faoi...’ ‘Beidh sé sin i gceart, Mr H.,’ a deir sé. Dhera, is amhlaidh go bhfuil dearmad glan déanta air agan dailtín.

“Tá uisce fo thalamh sa cheantar sin,” a dúirt Mr O’Connor go smaointeach. “Chonaiceas an dtriúr díobh ag cur is ag cúiteamh la chéile fo rud éigin inné ar choirnéal Shráid Suffolk.

“Sílim go bhfuil a fhios agam céard atá ar bun acu,” ar Mr Hency. “Ní mór duit beith i bhfiachaibh ag seanóiribh na Comhairle más mian leat go dtoghfar i d’Ardmhéara thú. Ansin déanfaid Ardmhéara dhíot. Ambaiste! Ba cheart domsa dul imo sheanóir Comhairle. Céard a cheapthaoi? An bhfuil ábhar Ardmhéara ionaim?”

Dein Mr O’Connor gáire.

“Ó thaobh fhiacha airgid...”

“Domo thiomáint amach as Tigh an Ardmhéara,” ar Mr Henchy, “mé gléasta go péacógach, agus Jack ina sheasamh taobh thiar díom is bréagfholt púdrach air – há?”

“Agus déan rúnaí pearsanta agat díomsa, John.”

“Déanfad, agus fostód Father Keon mar shéiplíneach phearsanta agam. Beimid inár gcóisir cheart.”

“Dar mo choinsias, Mr Henchy,” a dúirt an seanfhear, “bheadh níos mó galántachta ag baint leatsa ná ag cuid díobh. Bhíos ag caint lá amháin la sean-Keegan, an doirseoir. ‘Agus conas a thaitníos do mháistir nua leat, Pat?’ ar mise leis. ‘Ní bhíonn mórán fáiltithe la déanamh agat anois ,’ a deirim leis. ‘Fáiltiú!’ ar sé. ‘Mhairfeadh seisean ar bholadh cheirt olla.’ Anois, dar mo bhriathar níor chreideas é.”

“Céard?” a dúirt Mr Henchy agus Mr O’Connor.

“Is éard a dúirt sé liom: ‘Cad é do bharúil fo Ardmhéara Átha Cliath ag cur duine fo choinne phunt gríscíní dá dhinnéar? ‘Sin rabairne dhuit!’ ar sé. ‘Muise! Muise,’ a deirim. ‘Punt gríscíní,’ a deir sé, ‘ag tuidheacht do Thigh an Ardmhéara.’ Muise!’ ar mé, ‘cén chineál daoine againn ar chor ar bith anois?’”

Ansin bualadh an ndoras agus cuir buachaill a cheann sa seomra.

“Cad é?” a dúirt an seanfhear.

“Ón *Black Eagle*,” ar an buachaill, ag siúl de leataobh sa seomra dhó gur leag an gciseán aran n-urlár la cling buidéal.

Cuidigh an seanfhear lasan mbuachaill ag aistriú na mbuidéal ón chiseán don tábla agus ríomh an n-iomlán. Tar éis an aistrithe cuir an buachaill an gciseán fona lámh agus iarr:

“Aon bhuidéal agaibh?”

“Cén buidéal?” ar an seanfhear.

“Nach ligfeá dhúinn a n-ól ar dtús?” ar Mr Henchy.

“Dúradh liom iarradh na mbuidéal.”

“Tar ar ais amárach,” ar an seanfhear.

“Gabh i leith, a bhuachaill!” ar Mr Henchy, an ngabhfair anonn go O’Farrell fo dhéin iasacht corcscriú – a Mr Henchy, abair. Inis dó nach mbeidh sé dhá mheandair againn. Fág an gciseán ansin.”

Imigh an buachaill agus tosaigh Mr Henchy ag cuimilt a lámh lana chéile go meanmnach, ag rá dhó:

“Á, ‘sea, níl sé chomh dona sin i ndeireadh na dála. Fear dá fhocal é, ar aon chuma.”

“Níl timbléir againn,” a dúirt an seanfhear.

“Ó, ná cuireadh sin buaireamh ort, Jack,” ar Mr Henchy. “Is iomaí fear maith a d’ól ón bhuidéal roimhe seo.”

“Ar aon nós, tá sé níos fearr ná dada,” ar Mr O’Connor.

“Ní hé is measa,” ar Mr Henchy, “ach amháin go bhfuil fo chomaoin ag Fanning. Tá a chroí san áit cheart, an bhfuil a fhios agaibh, ina dhóigh shuarach fhéin.”

Táinig an buachaill ar ais la corcscriú. Oscail an seanfhear trí bhuidéal agus baí sé ar tí thabhairt an chorcscriú ar ais nuair a dúirt Mr Henchy lasan mbuachaill:

“Ar mhaith leat deoch, a bhuachaill?”

“Más é do thoil, a dhuine uasail,” a dúirt an buachaill.

Oscail an seanfhear buidéal eile go doicheallach agus tug don bhuachaill.

“Cén aois thú?” a cheistigh sé.

“Seacht mbliana déag,” ar an buachaill.

De bhrí nach ndúirt an seanfhear aon cheo eile, glac an buachaill an mbuidéal agus dúirt: “Go rabh céad maith agat, a dhuine uasail,” la Mr Henchy, gur diúg a rabh ann, cuir an mbuidéal ar ais aran mbord agus cuimil a bhéal lana mhuinchille. Ansin tóg an gcorcscriú agus chuaigh de leataobh amach an doras, ag rá ceiliúrtha de shaghas éigin fona fhiaclaibh dó.

“Sin mar a thosaíos sé,” a dúirt an seanfhear.

“Ceann caol na dinge,” ar Mr Henchy.

Dáil an seanfhear an trí bhuidéal a d’oscail gur óladar na fir in éinfheacht uathu. Iar n-ól dóibh leag gach aon a bhuidéal aran matal in aice láimhe agus tarraing anáil fhada go sona sásta.

“*Well*, deineas lá maith oibre inniu,” a dúirt Mr Henchy, iar sos cainte.

“An mar sin é, John?”

“Sé. Fuaireas dóigh mhaith bhuaite nó dhó dhó, mise agus *Crofton*.[17] Eadrainn féin, an bhfuil a fhios agat, níl Crofton (is duine ionraic é, ar ndóigh), acht níl sé thar mholadh beirte mar chanbhasálaí. Níl focal la caitheamh ar mhadra aige. Seasann sé ansin agus féachann ar dhoíni a fhad is a dhéanaim féin an gcaint.”

Agan phointe seo, chuadar beirt fhear isteach sa seomra. Ba dhuine an-rabhar é duine dhíobh a shílfeá go rabhadar a éadaí gorma saraiste i mbaol a sleamhnaithe dá chorp mhásach. Baí aghaidh mhór ar dhealramh daimh óig aige, dhá shúil leamh ghorm agus croimbéal bricliath. An fear eile, a

baí i bhfad níos óige agus níos leochailí, baí aghaidh thanaí, ghlanbhearrtha aige. Baí cába ard dúbailte agus babhlaer go nduilleog bhfada á gcaitheamh aige.

“Hello, Crofton!” ar Mr Henchy lasan bhfear ramhar. “Tig gach aon rud lena iomrá...”

“Cá as a tháinig an t-ól?” a fhiafraigh an fear óg. “Ar rug an bhó?”

“Ó, ar ndóigh, aimsíonn *Lyons*[18] an n-ól aran phointe bhoise!” a dúirt Mr O’Connor go gáireach.

“An mar sin dhéanthaoise canbhasáil,” ar Mr Lyons, “agus mise agus Crofton amuigh fon fhuacht agus fon bháisteach ag iarraidh vótaí?”

“Téigh go teach an diabhail,” ar Mr Henchy, “Gheobhainn níos mó guthanna in achar chúig nóiméad ná mar a gheobhthaoi an bheirt dhíobhse i seachtain.

“Oscail dhá bhuidéal pórtair, Jack,” a dúirt Mr O’Connor.

“Cén chaoi?” ar an seanfhear, an uair nach bhfuil corcscriú ann?”

“Fanaighidh anois, fanaighidh anois!” ar Mr Henchy, ag éirí dá chathaoir go tapaigh dhó. An bhfacabhair an gcleas mbeag seo riamh?”

Tóg sé dhá bhuidéal ón bhord agus, arna n-iompar gosan dtine, cuir aran mbac. Ansin suigh síos arís agus bain slog eile dá bhuidéal. Suigh Mr Lyons síos ar imeall an tábla, brúigh a hata siar go cúl a chinn agus tosaigh a luascadh a chos.

“Cé dhíobh mo bhuidéalsa?” a fhiafraigh.

“Éistighí an ngarsún seo,” ar Mr Henchy.

Suí Mr Crofton síos ar bhocsa agus stán aran bhuidéal eile aran iarta. Fan sé ina thost ar dhá chúis. An chéad-chúis, agus ba leor sin mar chúis, ní rabh dada la rá aige; an dara chúis, meas nach rabhadar a chompánaigh sách maith dhó. Bhíodh sé ina strucálaí do Wilkins, an Coimeádach, acht nuair a tharraingíodar na Coimeádaigh a fhear amach agus, ag tógáil an rogha is fearr den dá dhíoga dhóibh, thugadar a dtacaíocht don iarrthóir Náisiúnach, cuireadh seisean ag obair thar cheann Mr Tierney.

Tar éis chúpla nóiméad deineadh torann leithscéalach “Poc!” ag preabadh don chorc ó bhuidéal Mr Lyons.

“Táim díreach i ndiaidh insinte dhóibh, Crofton,” a dúirt Mr Henchy, “go bhfuaireamar roinnt mhaith guthanna inniu.”

“Cé a fuaireabhair?” ar Mr Lyons.

> “Is eadh, duine amháin a fuaireas, *Parkes*, duine eile ná Atkinson, agus fuaireas *Ward* Shráid Dhásain. Seanbhuachaill breá é freisin – seanridire galánta cruthanta, sean-Choimeádach! ‘Acht nach Náisiúnach é bhur n-iarrthóir?’ a deir sé. ‘Fear creidiúnach é,’ a dúrasa. ‘Tá sé i bhfabhar pé ruda atá ina leas don tír seo. Is íocóir mór rátaí é,’ ar mise. ‘Tá gabháltas mór tithe sa chathair agus trí ionad gnó aige agus nach chun a leasa féin é coinneáil na rátaí go híseal? Is saoránach mór la rá é a bhfuil meas an phobail air,’ a dúras, ‘agus is ball den

Bhord Bardachta, agus ní bhaineann la páirtí ar bith, dubh, bán ná riabhach. Sin an dóigh é la labhairt leo."

"Agus céard fon aitheasc fáilte don rí?" ar Mr Lyons, tar éis dó ól dá bhuidéal agus tar éis flaspaíola dhó."

"Éist liom," a dúirt Mr Henchy. "Is éard atá de dhíobháil orainn sa tír seo, mar a dúras la Sean-Ward, caipiteal. Tiocfaidh meall mór airgid sa dtír seo mar gheall ar thuidheacht an rí anseo. Rachaidh sé chun tairbhe saoránach Átha Cliath. Féach a liacht monarchan thíos agna céannaibh ansin, agus iad díomhaoin! Féach an méad mór airgid atá sa tír acht cur ar siúl na sean-tionscal, na muilte, na longcheártaí agus na monarchana. Airgead atá de dhíobháil orainn."

"Acht, éist uaim, John," a dúirt Mr O'Connor. "Cad is call dúinn cur fáilte roimh Rí Shacsana. Nach ndúirt *Parnell* féin..."[19]

"Tá Parnell," a dúirt Mr Henchy, "marbh. Anois, seo mo dhearcadh air. Diúlach a tháinig i gcoróin i ndiaidh a coinneála uaidh go rabh sé liath aga mháthair.[20] Is fear é a thuigeas an saol, agus tá deá-mhéin aige dhúinn. Is fear breá lách é, de réir mo bharúla, agus níl aon áiféis ag baint leis. A deir sé leis féin: 'Níor thug an tseanchailleach cuairt arna hÉireannachaibh fiáinibh riamh. Dar Chríost, rachadsa anonn do chur aithne orthu.' Agus an bhfuilimidne ag tionscnamh a mhaslaithe nuair a thagas sé anseo ar cuairt cairdis? Ea? Nach fíor sin, Crofton?"

Claon Mr Crofton a cheann.

"Acht i ndeireadh na dála," ar Mr Lyons go haighneasach, "níl saol an Rí Edward, an bhfuil fhios agat, ní sé thar a bheith..."

"An rud atá thart bíodh thart," a dúirt Mr Henchy. "Ómo thaobh féin de, tá an-mheas agam air. Is gnáth-pheacach an tsaoil é, fearacht tusa agus mise. Tá dúil aige i ngloine óil agus is buachaill báire é ar dhóigh,[21] b'fhéidir, agus is fear mór spóirt é. As ucht Dé, nach bhfuil cothrom na Féinne ionainn sa tír seo?"

"Tá go breá," a dúirt Mr Lyons. "Acht féach cás Parnell anois."

"As ucht Dé," a dúirt Mr Henchy, "acht céard í an chosúlacht idir an dá chás?"

"Is éard is ciall leis agam," ar Mr Lyons, "táid idéalaithe againn. Cén fáth an gcuirfimis fáilte roimh fhior mar sin? An gceapair anois, tar éis a rinneamar, gur cheannaire feiliúnach é Parnell orainn?[22] Agus cén fáth, mar sin an bhfáilteoimis roimh Edward VII anois?"

"Seo lá cuimhneacháin Parnell," ar Mr O'Connor, "agus ná músclaímis faltanas. Tá meas agan uile dhuine anois air ó tá sé marbh agus curtha – go fiú agna coimeádachaibh," a dúirt sé, ag casadh i dtreo Mr Crofton dó.

Pac! Preab an corc déanach as buidéal Mr Crofton. Éirigh an Croftonach dá bhocsa agus chuaigh anonn don tine. Arna thuidheacht ar ais dó, dúirt de dhorghlór:

"Tá meas ag ár dtaobh-sa den tigh air, mar gur dhuine uasal é."

"Is fíor duit, Crofton!" a dúirt an t-Aonghusach go díocasach. Eisean an t-aon fhear a rabh i gcumas bhaint cirt asan mhála cat sin. 'Síos as sin, a mhaistíní! Luighidh fúibh, a scraimínigh!' Sin an dóigh a chaith sé leo. Tar isteach, Joe! Tar isteach!" a ghlaoigh sé, ag feiceáil Mr Hynes sa doras dó.

Táinig Mr Hynes sa seomra go mall.

“Oscail buidéal eile pórtair, Joe,” ar Mr Henchy. Ó, mo dhearmad, níl corcscriú againn! Gabh anseo, tabhair ceann díobh dhom go gcuirfead agan tine é.”

Tug an seanfhear buidéal eile dhó gur cuir seisean aran n-iarta é.

“Buail fút, Joe,” a dúirt Mr O’Connor, “anois díreach a bhíomar ag plé an Taoisigh.”

“Is é, go deimhin!” ar Mr Henchy.

Suí Mr Hynes síos ar chorr an tábla i bhfogas Mr Lyons acht fan ina thost.

“Seo duine dhíobh, ar aon chuma,” a dúirt Mr Henchy, “nár thréig é. Muise, déarfad an méad seo i do thaobh, Joe! Arú, ambaiste, fanais dílis dó mar a dhéanadh fear!”

“Ó, Joe,” a dúirt Mr O’Connor gan choinne. “Tabhair dúinn an rud sin a scríobhais – an gcuimhnír? An bhfuil sé leat anois i do sheilbh agat?

“Sea, tabhair!” ar Mr Henchy. “Abair sin dúinn. Ar chualais sin riamh, Crofton? Éist la seo anois: rud iontach.”

“Gabh i leith,” a dúirt Mr O’Connor. “Ar aghaidh leat, Joe.”

Shílfeá nár chuimhin la Mr Hynes an aiste ara rabhadar ag trácht acht, i ndiaidh nóiméad machnaimh, do dúirt sé:

“Ó, an rud sin an eadh?... Muise, tá sé sin seanchaite anois.”

“Amach leis, a fhir!” a dúirt Mr O’Connor.

“Fuistighidh, fuistighidh” ar Mr Henchy. “Anois, Joe!”

Dein Mr Hynes dóbartaíl ar feadh scaithimh eile. Ansin, fo mharbhchiúnas an tseomra, bain de a hata, leag aran mbord é agus seas suas. Baí an chuma air go rabh sé ag cleachtadh ruda éigin ós íseal. Tar éis tosta fada, fógair:

BÁS PARNELL
6 MEÁN FÓMHAIR 1891

Dein cúpla casacht bheag nó gur tosaigh:

Tá sé marbh. Tá ár Rí gan Choróin marbh.
A Éire, caoin go géar goirt
Mar milleadar é, fiminí ár linne searbh
is d’fhágadar a éagmais ort.

Tá sé sínte marbh, maraithe agan chonairt chladhartha
a thóg seisean ón phuiteach;
is tá aisling is dóchas Éireann
táid fágtha ina gciseach.

I bpálás, i dtigh nó i mbothán
An croí Éireannach, pé áit ina bhfuil sé
tá sé brúite – óir tá Parnell sciobtha uainn
an té a chuirfeadh crot is críoch lenár ré.

Bhainfeadh cáil a Éire ionúine amach
Scaoilfeadh an mbrat n-uaine, brat a roghain.
D’ardódh a hionadaithe, baird is laoch’
os comhair súl náisiún uile an Domhain

Saoirse a bhaí sé ag tnúth léi
faraor ní rabh sa tsaoirse acht aisling gheall
Rinne gach iarracht a cur chun críche
acht baineadh a aisling uaidh la fuath is feall

Mo náire na lámha meata crua
a mharaíodar a dTiarna nó la póg fhuar
a dhein scéal air la daoscarshlua
na sagart lústrach nár chairde leis iad monuar!

Go mba údar náire a gcuimhne go deo
an dream a thriall clú an ardfhir do mhilleadh.
Dream ar chaith seisean anuas orthu la gleo
an tan glórmhar úd a bhaí i mbarr a réime

Tit mar a thitid na tréan
Níor chaill a mhisneach is níor ghéill
Agus do thug an bás féin
la ‘chéile é la laochra Gaedheal

Ní chuireann torann comhraic isteach ara shuain
Ina luí go socair atá: níl i mbroid
anois ag pian saolta ná aidhm aduain
Ní spreagann éagóir é atá fós la troid.

Baí a sásamh acu: treascraíodar é.
Acht a Éire, d’fhéadfadh a anam
éirí ó na marbhaibh - féinics ón tine
nuair a gheallfaidh lá lana fhanaim’

Lá thugas dúinn ár Saoirse.
Aran ló sin, farae an lúcháir,
brón amháin dhéanfaidh Éire
‘sea cuimhne Pharnell, a thit ar lár.

Suigh Mr Hynes síos aran dtábla arís. Tit an seomra fo thost i ndiaidh an duain gur tosaigh gach aon duine ag bualadh bos ansin: go fiú amháin Mr Lyons féin. Lean an moladh go ceann scaithimh. Nuair a chríochnaigh sé, óladar an lucht éisteachta go léir óna mbuidéilibh gan focal astu.

Poc! Preabann an corc as buidéal An Eidhnigh, acht fanann Mr Hynes go tochtmhar ina shuí agus lasadh ina chionn nocht. Shílfeá nár airigh an gcuireadh.

“Bullaí fir, Joe!” a deir Mr O’Connor, agus é ag baint a dhuilleoga toitín agus a spaga dho cheilt an chorraithe air.

“Céard do deirir fo sin, Crofton?” a deir Mr Henchy d’ard-ghlór. “Nach iontach é? Há?”

Dúirt Mr Crofton gurbh aiste filíochta den scoth é.

1 **Lá an Eidhneáin:** An Céad-Domhnach i ndiaidh 6 Mheán Fómhair. Lá cuimhneacháin ar bhás Charles Stewart Parnell (1846-91). Caitheadar lucht na sochraide craobhóga eidhneáin mar chomhartha comhair agus cairdeas la bean as Corcach dho sheol fleasc cumha den phlanda chéanna agus do dúirt gurbh é sin an ofráil ab fhearr dá raibh d'acmhainn aici.

2 ***O'Connor:*** Ó Conchúir – Ó Conchobhair: Cú + cobhair (i. Cabhair). Cara mór con is brí leis.

3 ***Tierney:*** Mac/Ó Tighearnaigh – as An Tighearnach (féach tiarna)

4 **Royal Exchange Ward:** Ceantar toghcháin atá suite timpeall fhoirgneamh an *Royal Exchange*, Sráid an Dáma (*City Hall*/Halla na Cathrach is ainm don fhoirgneamh sin anois).

5 ***P.L.G.:*** *Poor Law Guardian* – oifigeach dho toghadh chun dula i ngleic le bochtanas leis an méad airgid is lú dho d'fhéadfadh.

6 ***Christian Brothers:*** Eagraíocht Chaitliceach is iad na Bráithre Críostaí dho chuireas scolaíocht in aisce ar fáil do bhuaichaillibh. Bhí cáil ar dhéine na mBráithre in aimsir Joyce agus ba scolaíocht na mbocht í. Cuireadar náisiúnachas chun cinn trí oideas na Gaeilice agus trí chleachtadh na peile Gaelaí agus na hiománaíochta. Luaitear iad sna scéalta Teagmháil agus Grásta freisin.

7 **Cruinniú Máisiún:** *Freemasons Meeting* – bhí cáil frith-Chaitliceach arna Máisiúnaibh in Éirinn agus ba leor freastal ar cheann dá gcruinnithe chun tharraingt coinnealbháite ón eaglais Chaitliceach ort féin. Féach an nóta faoi in *Araby*.

8 ***Hynes:*** Ó hEidhin – is é is dócha gur leagan den fhocal 'eidheann' sa tuiseal ginideach atá ann. É sin nó is seanainm Anglaise é Hynes, ó 'hine' i. giolla, buachaill aimsire

9 **Tincéir:** Go stairiúil, is díbeartaigh iad an lucht siúil a ruaigeadh asa dtithe iad in aimsir na bPéindlíthe. Mhairidís cuid díobh ar éigin mar fhilí nó mar cheoltóirí dho d'iarraidís déirc óna gcomhthíreachaibh, do bhídís a bhformhór sách bocht iad féin Bhainidís cuid eile dhíobh slí bheatha amach mar dhíoltóirí capall, nó mar dhéantóirí potaí stáin, asar eascair a gcáil mar thincéirí. De bhrí gur aicme inti féin ar imeall an tsochaí iad, is ábhar tarcaisne iad ag go leor daoinibh eile go fiú sa ló atá inniu ann féin.

10 ***Corporation:*** Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath is ainm do Bhardas Bhaile Átha Cliath anois. Rialtas áitiúil Átha Cliath dho dheanas cinntí ar phleanáil sholáthair tithe, bóithre agus mar sin de.

11 **Seoiníní:** *Shoneens*/Gallphoic. Téarma maslach dho chuireadar náisiúnaithe Éireannacha orthu siúd dá gcomhthíreachaibh do dheineadar, dar leo, beag is fiú dá ndúchas Gaelach agus do dheineadar aithris ar nósannaibh na huasaicme Sasanaí. Is dócha gur tagairt do John Bull é, carachtar cartúin ar bhuanchruth an tSacsanaigh é.

12 **i ndiaidh monarc Gearmánaigh:** Edward VII, Rí na Ríochta Aontaithe, Impire na hIndia agus Prionsa na Breataine Bige idir 1901 agus 1910. Ba de shliocht Ghearmánach a mháthair agus a athair áfach (An Bhanríon Victoria agus an Prionsa Albert). Thairis sin, ba Bhanríon agus Bhanimpire na Prúise a dheirfiúr mhór Victoria tar éis a pósta, agus choinnigh a teideal mar Bhanphrionsa aran Ríocht Aontaithe freisin.

13 ***Mr Henchy:*** Ó hAonghusa – as Mac Aonghusa i. Aonghus sa tuiseal ginideach. Is duine de Thuathaibh Dé Danann é Aonghus i mhiotas na nGael. Imríonn cleas ara athair féin. Is geall é Aonghus lasan nDia nGréigeach 'Apollón'.

14 **Major Sirr:** Major Henry Charles Sirr (1764-1841). Ceannaire Phóilíní Chaisleán Átha Cliath ab é, mar a bhí a athair roimhe (*Town Major of Dublin* an teideal oifigiúil a bhí air). Dein sé gach cleas agus claonbheart chun a chomhthíreach a dhaoradh chun báis as Éirí Amach 1798.

15 **Father Keon:** An tAthair Mhic Eoghain

16 **ag taisteal ar a chonlán féin:** deir Mr Henchy go bhfuil an t-Athair Mhic Eoghain ag obair mar dhíoltóir earraí féinfhostaithe, acht sin meafar aige ar shagart nach mbaineann la heaglais ar bith.

17 ***Crofton:*** Crofton**.** Sloinne Sacsbhéarla. Ón tSeanAnglais 'croft' (barach/garra) nó i gcás cheantar Londan, ó 'cropp' (carn) nó i gcás Linconshire, ó 'croh' (cróch) (foinse: https://ancestry.com/name-origin?surname=crofton).

18 ***Lyons:*** Mac/Ó Laighin. Sloinne Normannach. Leasainm ar ghaiscíoch chróga – *lion* (leon). É sin nó logainm ar áit sa Fhrainc. I gcásannaibh áirithibh, b'fhéidir gur tháinig an sloinne as an fhocal Gaeilge 'laighean' (foinse: http://www.surnamedb.com/Surname/Lyons)

19 **Nach ndúirt Parnell féin...":** Charles Steward Parnell (1846 -1891). Sloinne Sacsanach dho bhaineas la sliocht uasal ó Shacsana. Ní fios do aistritheoir na scéalta seo céard do dúirt Parnell i leith aon Mhonarc den Ríocht Aontaithe. Mar sin féin, ba Náisiúnach Éireannach é Parnell dho throid ar son neamhspleáchas na hÉireann ó rialtas na Breataine. Má glac sé an mbealach síochánta féin la troid ar son neamhspleáchas na hÉireann (féach feachtas Home Rule), ní raibh sa mhéad sin acht an réiteach is éifeachtaí dá aidhm. Go deimhin féin, roimh a sheal i bpríosún (1881-1882) agus freisin tar éis chailliúint ghuth an mhóraimh (mar thoradh ar scannal a adhaltranais), do thaobhaigh sé la grúpaí radacacha ar nós Óglaigh na hÉireann. In aindeoin chúlra choilíneach a shinsear, is cosúil go raibh an chloch sa mhuinchille aige ar Shacsana, áit ar cuireadh ar scoil é a raibh óige dhearóil aige i ndiaidh cholscaradh a mhuintire. Sampla dá fhaltanas ar urlámhas Shacsana: scríobh sé litir a ghríosú lasan bhfeachtas gcáiliúil coinnealbháite i gcoinne an Tiarna *Boycott* i Maigh Eó. Ní dóigh mar sin go mbeadh sé i bhfabhar thuidheacht Edward VII go hÉirinn i 1903 dá mba fós beo é.

20 **tháinig i gcoróin tar éis a coinneála uaidh [...] ag a mháthair:** chuaigh Edward VII i gcoróin in Eanáir 1901 in aois a naoi mbliana is leathchéad, i ndiaidh bhás a mháthar Victoria.

21 **is buachaill báire é:** measann starraí amháin go raibh 55 leannán aige ara laghad *(Camp, Anthony (2007), Royal Mistresses and Bastards: Fact and Fiction, 1714–1936. http://anthonyjcamp.com/page9.htm)*. Bhí neart caidreamh aige la mná éagsúla agus é pósta (phós sé Alexandra i 1863), acht ní fios cén saghas caidrimh, mar níor labhair sé go hoscailte fúthu. Do bhain Edward VII clú an scódaí amach den chéad uair i 1861 lana eachtra le Nellie Cliften in Éirinn agus é ar inlíocht mhíleata sa tír. Fuair a athair bás coicís tar éis tuidheachta ar cuairt chuige dhá sciolladh in Cambridge, rud nár mhaith a mháthair riamh dhó *(Ridley, 59–63; Middlemas, The Life and Times of Edward VII, leathanach 31. Foinse: Wikipedia).*

22 **gur cheannaire feiliúnach é Parnell orainn?:** Thugadar formhór na ndaoine droim láimhe do Parnell nuair do fritheadh amach fona chaidreamh fada la Catherine O’Shea. Dearbhaíodh an ráfla fon chaidreamh la linn na trialach idirscartha (1890) dho thug an Captaen William O’Shea in aghaidh a mhná ar chúis a hadhaltranais la Parnell. Is amhlaidh gur rug sí triúr clainne la Parnell. Do thosaigh caidreamh collaí Parnell la Catherine, nó Kitty mar is fearr aithne uirthi, tuairim is naoi mbliana roimhe sin i 1880. Meastar nár thug William O’Shea cás cúirte colscartha ara mhná go 1889 (táinig an cás chun cúirte i 1890) mar go raibh ag súil la hairgead a hainte, do fuair bás sa bhliain chéanna. Sin nó ba mhian leis scriosadh Parnell agus a fheachtas polaitíochta. Pé ar bith, is cinnte gurbh é nuaíocht an adhaltranais scriosadh Parnell. Níor chuireadar Catherine ná Parnell i gcoinne líomhaintí adhaltranais William O’Shea mar ba mhian leo beirt go dtiocadh an colscaradh chun críche go bhféadaidís féin pósadh. Pósadar i Meitheamh 1991 agus fanadar dílis dá chéile. Caill Parnell tacaíocht William Gladstone an *Liberal Party* sa Bhreatain Mhór do Bhille Féinrialtas na hÉireann, do iarr air seasamh siar mar cheannaire ar pháirtí an *Home Rule League*. Diúltaigh Parnell seasamh siar mar cheannaire áfach. Cuireadh an mbille *Home Rule* siar ar feadh na mblianta mar gheall air. Imigh móramh a pháirtí féin do bhunú páirtí nua frith-Parnell (*Irish National Party*), ach fanadar cuid den pháirtí dílis dó (*Irish National League*). Ba é sin deighilt an pháirtí. Seasadar easpaig Chaitliceacha na hÉireann ina choinne. Edmund Dwyer, eagarthóir an *Freeman’s Journal*, tug a dhroim do Parnell do choimhlint le nuachtán eile frith-Parnell (luaitear Gray sa scéal *Grásta*). Chaill Parnell a shuíochán sa pháirtí. Fuair bás óg i 1891 ag 45 bliain d’aois i ndiaidh troda déine ag iarraidh teachta ar ais i gcumhacht. Fanadar cuid den pháirtí dílis dó (*Irish National League*). Ba é sin deighilt an pháirtí. Seasadar easpaig Chaitliceacha na hÉireann ina choinne. Edmund Dwyer, eagarthóir an *Freeman’s Journal*, tug a dhroim do Parnell do choimhlint le nuachtán eile frith-Parnell (luaitear Gray sa scéal *Grásta*). Chaill Parnell a shuíochán sa pháirtí. Fuair bás óg i 1891 ag 45 bliain d’aois i ndiaidh troda déine ag iarraidh teachta ar ais i gcumhacht.